

LES

& LETOKRUHY

MAREC 2019

ČASOPIS O LESNOM HOSPODÁRSTVE A SPRACOVANÍ DREVA

ROČNÍK 75

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII

MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA APOL 2019

Štátna správa lesného hospodárstva a odborné lesnícke inštitúcie apelujú na lesnícku prevádzku

Ochrana lesa musí byť zameraná na aktívne podkôrníkové drevo

Organizátori 28. ročníka medzinárodnej konferencie „Aktuálne problémy v ochrane lesa 2019“ museli už viac ako týždeň pred jej konaním stopnúť približky kvôli rýchlemu zaplneniu maximálnej kapacity 175 účastníkov. Lesníci zo Slovenska, Česka a Poľska sa na tomto reprezentatívnom dvojdňovom stretnutí venovali viacerým problémom, ale prírodné dominovali príspevky a diskusie o podkôrníkovvej kalamite.

Slovensko je v stredoeurópskom priestore krajiny s dlhodobou najvyšším objemom náhodnej ťažby, spôsobenej podkôrným hmyzom na jeden hektár smrečín. Za obdobie 2010–2018 bol na Slovensku evidovaný priemer 4,6 m³/1 ha. Ostatné okolité krajiny evidovali za toto obdobie objem náhodnej ťažby na úrovni 1,3–2,2 m³ na jeden hektár smrekových porastov.

Generálny riaditeľ Národného lesníckeho centra Bc. Ing. Luboš Halvoň, PhD. už v otváracom vystúpení zdôraznil, že lesníci chránia les pre ľudí, nie pred ľuďmi. Podkôrníková kalamita sa vyskytuje nielen vo vyšších, ale aj v 1. a 2. stupni ochrany prírody. „Je našou povinnosťou hľadať riešenie, ako zabezpečiť ochranu porastov a dosiahnuť náš hlavný cieľ – zachovať les,“ povedal okrem iného L. Halvoň.

Generálny tajomník služobného úradu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR Ing. Jaroslav Regec hovoril o podkôrníkovvej kalamite ako o „apokalypse, ktorá vyzerať by mala nezvládnuteľná a spôsobuje ju bezzásabový režim.“ Rozporupnosť a schizofréniu v prístupe ochrancov prírody vidí napríklad v prípade hlucháňa. „Chcú chrániť jeho biotop bezzásabovým režimom, ale suchý les takýmto biotopom predsa nie je,“ argumentoval J. Regec.

Po úvodných vystúpeniach nasledovalo odovzdávanie ocenení „Osobnosť ochrany lesa 2019“, ktoré laureátmi sa stali: Ing. Juraj Balkovič, Ing. Dušan Brutovský, CSc., Ing. Milan Dolňan, Ing. Ľuboslav Miška, Prof. Ing. Milan Saniga, DrSc., Ing. Pavel Toma a Ing. Milan Zúbrik, CSc.

■ Ako zvládli kalamitu Vojenské lesy a majetky

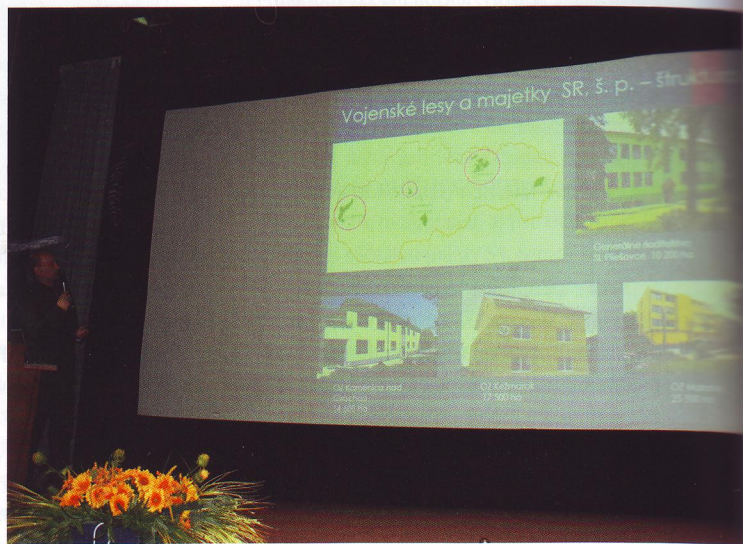
Jeden z ocenených, Ing. Pavel Toma z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, po slávnostnej časti prezentoval opatrenia, prijaté na ochranu lesa pred kalamitným premnožením podkôrných druhov hmyzu v smrečínach a borinách na Slovensku. Skonštatoval, že ochrana prírody robí z lykožrúta chránený druh a suché lesy po jeho vyčistení predstavujú okrem iného obrovské riziko pre turistov aj z hľadiska vzniku a šírenia požiarov. Upriamil pozornosť na rozhodnutie vydané ministerstvom v septembri minulého roka, ktoré ukladá do roku 2025 trom štátnym podnikom – LESY SR, Štátne lesy TANAP-u a Vojenské lesy a majetky, vykonávanie stanovených opatrení na zlepšenie stavu ihličnatých lesov a ukladá príslušné povinnosti aj okresným úradom, pozemkovým a lesným odborom a okresným úradom v sídle kraja, odborom oprav-

ných prostriedkov. Kalamita sa však nedarí na niektorých miestach ani napriek týmto opatreniam včas spracovať, dokonca ani v 1. a 2. stupni ochrany prírody, kde by v tom lesníkom nemalo nič brániť... P. Toma zdôraznil, že v tomto štádiu boja s podkôrným hmyzom musí byť ochrana lesa zameraná na aktívne podkôrníkové drevo.

Generálny riaditeľ š. p. Vojenské lesy a majetky Ing. Ján Jurica obvenčil účastníkov konferencie s tým, ako aplikujú vojenský lesnícky rozhodnutie ministerstva. Alfou a omegou úspešného postupu lesníkov je podľa jeho slov prednostné spracovanie náhodnej ťažby, skladajúce sa z viacerých nevyhnutných opatrení – sprístupnenie porastov lesnou cestnou sieťou, použitie efektívnych ťažbových technológií, spracovanie aktívnych chrobačiarov a napadnutých jedincov, asanácia vyťaženého dreva, prednostná expedícia napadnutého dreva, asanácia ťažbových zvyškov, letecký a pozemný postrek

Konferenciu otvoril generálny riaditeľ NLC Ing. Halvoň.

Ing. Jurica prezentuje Vojenské lesy a majetky

Účastníci konferencie počas slávnostných fanfár

a obnova a ochrana kalamitných plôch. Výsledok aktívneho lesníckeho prístupu demonštroval na fotografiách lokality Sklené z rokov 2008, 2011 a 2019, na ktorých kalamitné porasty nahradila dnes už štyri metre vysoká, zdravá a životaschopná mladina. „Myslím, že päťdesiat percent kalamity nemuselo byť, ak by bol dôsledne dodržiavaný zákon o lesoch,“ dodal J. Jurica.

■ Aktívna ochrana a príprava na ňu niečo stojí

Následná diskusia ukázala, že názory na to, či sú alebo nie sú na Slovensku vytvorené dostatočné podmienky na včasné a dôsledné spracovanie podkôrníkov kalamity a účinnú ochranu lesných porastov pred jej devastáčnymi účinkami, sa rôznia medzi štátnou správou lesného hospodárstva a odbornými lesníckymi inštitúciami na jednej strane a lesníckou prevádzkou na strane druhej, pričom kameňom úrazu sa ukazujú najmä finančné prostriedky. Aktívna ochrana niečo stojí a príprava na to, aby mohla byť zrealizovaná v dostatočnom rozsahu, tiež nie je lacná záležitosť, pretože je potrebné investovať

do účinných technológií a zaplatiť ľuďom náročnú prácu v lese napríklad pri odkôrňovaní napadnutého dreva.

Pritom podľa slov Ing. Andreja Kuncu, PhD. z Lesníckej ochrárskej služby „*príroda brá s nami lesníkmi, pretože abiotické škodlivé činitele nepôsobia v takom rozsahu ako biotické. Kalamita po roku 2004 však ukázala, že zaužívané postupy už na ňu nebudú stačiť. Je to ako s odpratávaním snehu. Najskôr stačí na to metla, potom lopata, ak sneh pribúda, treba použiť traktor, ak ani ten nestačí, tak musíme nasadiť snebovú frézu. A tak je to aj s podkôrníkovou kalamitou, ak jej jej viac, musíme vedieť na to zareagovať.*“

Použil aj ďalšie zaujímavé porovnanie. Vodohospodári sa na storočnú vodu pripravujú budovaním vodných nádrží, suchých poldrov a prijímaním ďalších vodozádržných opatrení. Lesníci však nie sú na súčasnú veľkú kalamitu pripravení napríklad tým, že by mali k dispozícii odvozné miesta a expedičné sklady s dostatočnou kapacitou na umiestnenie kalamitného dreva.

■ Závery a odporúčania

Na konferencii odznelo mnoho zaujímavých prednášok, informácií a skúseností, prezentovaných aj kolegami z Českej republiky a Poľska, ale účastníci zo Slovenska sa stále vracali vo vyjadreniach a zamysleniach k situácii u nás, na Slovensku. Z tejto konferencie nakoniec vyplynulo niekoľko záverov a odporúčaní, ako ich zverejnili organizátori z Národného lesníckeho centra:

1. Príčinou súčasného veľkoplošného premnoženia podkôrných druhov hmyzu sú klimatické extrémny, ktoré oslabujú obranyschopnosť drevín a podporujú rozvoj podkôrných druhov hmyzu.

2. Do týchto nepriaznivých klimatických podmienok je nekonceptčne stále rozširovaná sieť území najmä s 5. stupňom ochrany prírody, prekrývajúca sa s národnými parkami a územiami NATURA 2000, kde okrem zákonom stanovených obmedzení sa ochranou prírody a ochrannými združeniami vymáhajú aj ďalšie obmedzenia ochrany lesa stanovené len ústnymi dohodami bez právneho základu.

3. Riešeniu situácie nenapomáha administratíva orgánov ochrany prírody, ktorá pri vydávaní súhlasov

a výnimiek z právnych predpisov o ochrane prírody a krajiny pre vlastníkov a správcov lesov neberie do úvahy negatívne dôsledky svojich rozhodnutí za nasledujúci vývoj lesných ekosystémov, najmä ich ohrozenie škodlivými činiteľmi.

4. Aktuálnym problémom pre zabezpečenie ochrany lesa je aj nedostatok ľudských zdrojov, potrebných pre nárázové práce pri spracovaní aktívnej kalamity v takom čase, aby škodlivý činiteľ neopustil napadnutý strom ešte pred vyvezením tejto hmoty z lesa resp. zo skladu dreva v blízkosti lesa.

5. Podhodnotené opatrenia ochrany lesa súvisia aj s nedostatkom finančných stimulov pre vlastníkov a obhospodarovateľ lesov, aby sa mohli investovať do rozvoja moderných technológií a technologických postupov, zabezpečujúcich ochranu lesa bez ohrozenia lesných ekosystémov a znižovania ich potenciálu plniť svoje funkcie.

6. Ešte raz treba pripomenúť, že v tejto dobe vykonávané opatrenia ochrany lesa sú neadekvátne súčasnej „katastrofálnej“ kalamitnej situácii a je nevyhnutné nastaviť systém pre ich niekoľkonásobné zintenzívnenie.

Josef Marko

foto: J. Marko, archív LOS

OSOBNOSTI OCHRANY LESA 2019

■ Ing. Juraj Balkovič

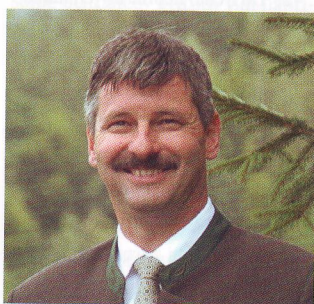
Dlhé roky pôsobil na rôznych pozíciách úzko spätých s problematikou ochrany lesa. Najmä jeho pôsobenie na Ministerstve lesného a vodného hospodárstva, neskôr na Ministerstve pôdohospodárstva Slovenskej republiky v rokoch 1987–2011 mu umožnilo zásadným spôsobom ovplyvňovať dianie v tejto oblasti. Okrem iného sa v 80. rokoch podieľal na príprave Metodického usmernenia na zmiernenie následkov hromadného hynutia dubín. Po rozdelení Československa bol gestorom tvorby a revízií Slovenských technických noriem v oblasti ochrany lesa. Stál pri vzniku súčasnej podoby Lesníckej ochrannárskej služby, z pozície zamestnanca ministerstva podporoval jej vznik a zaradenie do zákona o lesoch. Taktiež bol iniciátorom zavedenia systému protipožiarnej prevencie v lesoch. Býval aktívnym účastníkom seminárov o aktuálnych problémoch ochrany lesa konaných v Banskej Štiavnici, kde vždy podporoval aktívny prístup k ochrane lesných porastov.

■ Ing. Dušan Brutovský, CSc.

Problematike ochrany lesa proti podkôrnemu hmyzu sa venoval na Lesníckom výskumnom ústave vo Zvolene počas celej svojej aktívnej činnosti, čo je viac ako 35 rokov. Špecializoval sa na výskum a vývoj feromónových metód ochrany lesa.

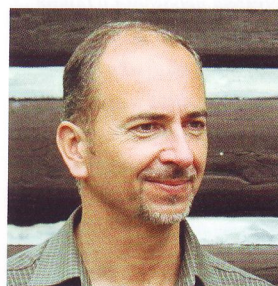
V roku 1979 založil na Slovensku prvý pokus s feromónom Pheroprax a v roku 1980 už testoval v praxi prvé feromóny československej výroby. Aktívne sa podieľal na vývoji lapačov slovenskej výroby Ecotrap a feromónových odparníkov Ecolure, ktoré sú dnes známe po celej Európe. S veľkým záujmom sa venoval systematike a determinácií chrobákov, zostavil ich početnú zbierku, ktorá je dodnes aktívne využívaná špecialistami LOS. Ako inšpektora Lesníckej ochrannárskej služby pre Žilinský kraj ho pozná niekoľko generácií lesníkov a zamestnancov štátnej správy. Svoje nadobudnuté vedomosti vedel vždy ochotne odovzdávať lesníckej praxi, čím sa významne zaslúžil o šírenie dobrého mena Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen.

■ Ing. Milan Dolňan

Ako riaditeľ spoločnosti Lesy mesta Brezno, s.r.o. riešil zložité situácie v časoch po Vetrovej kalamite

Alžbeta z 19.11.2004. Išlo najmä o rokovania so zložkami ochrany prírody za účelom získania súhlasov a výnimiek na sprístupnenie kalamitných lokalít v oblasti Čertovice a na spracovanie a asanovanie ihličnatej hmoty atraktívnej pre vývoj podkôrných druhov hmyzu. Pritom úzko spolupracoval s Lesníckou ochrannárskou službou, ktorá jeho snaženie podporovala aj odbornými expertízami situácie. Ako predseda Lesníckej komory neúnavne zastáva a presadzuje zásady aktívnej ochrany lesa pred podkôrnym hmyzom a je aj ich propagátorom na verejnosti v rôznych médiách. V pozitívnom svetle tak prezentuje prácu lesníkov v oblasti ochrany lesa a ich snahu o lesnícke obhospodarovanie im zverených lesov.

■ Ing. Luboslav Mika

Získal bohaté skúsenosti v oblasti problematiky ochrany prírody a životného prostredia ako riaditeľ odboru ochrany prírody a krajiny Štátnej ochrany prírody SR v Banskej Bystrici a neskôr ako vedúci odboru životného prostredia štátneho podniku LESY SR. Na všetkých pozíciách, ktoré zastával, vždy obhajoval a presadzoval primeraný aktívny manažment lesov bez ohľadu na stupne ochrany s cieľom zachovať a zveladiť predmet ochrany, priaznivý zdravotný

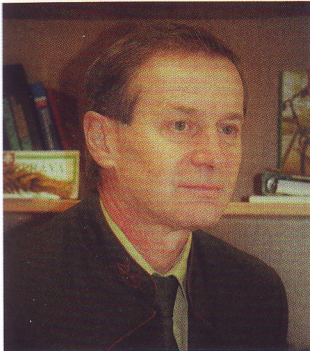
stav a ekologickú stabilitu v danom území. V prípade bezzásahových území vyzýval ochranu prírody na potrebu zabezpečenia a realizovania komplexnej starostlivosti o lesy. Aj keď v súčasnosti zastupuje štátneho obhospodarovateľa lesov, svojimi nekompromisnými postojmi a činnosťou v oblasti presadzovania zásad aktívneho manažmentu obhajuje záujmy všetkých lesníkov vrátane neštátnych vlastníkov lesov.

■ prof. Ing. Milan Saniga, DrSc.

Prírode primerané pestovné postupy podporujú stabilitu porastu. V synerгии s aktívnou ochranou lesa sa tak vytvárajú maximálne podmienky prevencie porastov pred atakom škodlivých činiteľov. Prof. Ing. Milan Saniga, DrSc. je neúnavným propagátorom prírode blízkeho pestovania lesa a autorom pestovnej koncepcie mozaikových porastov, ktorá vytvára predpoklady dosahovania vysokej stability lesných porastov aj voči pôsobeniu škodlivých činiteľov. Menovaný je dlhoročný vysokoškolský pedagóg, ktorý za 41 rokov vychoval takmer dve generácie lesných inžinierov. Pôsobí ako garant doktorandského štúdia pre oblasť pestovania a ochrany lesa. V spolupráci s Katedrou integrovanej ochrany lesa a krajiny Technickej univerzity vo Zvolene

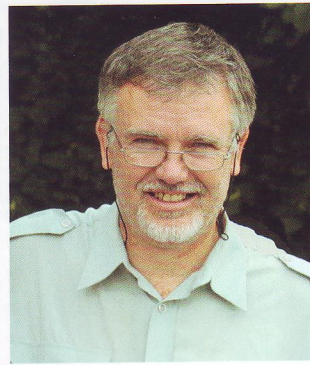
a tiež v spolupráci s externými pracovníkmi zameranými na ochranu lesa vychováva novú generáciu špecialistov v problematike ochrany lesa.

■ Ing. Pavel Toma

Je dlhoročným odborným pracovníkom Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Významným spôsobom sa podieľal na príprave zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch a vykonávacích predpisoch k tomuto zákonu. V zastúpení

rezortu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka koordinoval aktivity súvisiace s odstraňovaním následkov pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch TANAP v roku 2004 a prípravou projektov revitalizácie tatranských lesov vrátane Projektu ochrany lesa na území TANAP po vetrovej kalamite z 19. novembra 2004. Presadzuje zásady aktívnej ochrany lesa pri zabezpečovaní trvalo udržateľného obhospodarovania lesov na Slovensku a ich premietnutie do právnej úpravy, strategických, koncepčných a programových dokumentov environmentálneho charakteru predovšetkým vo vzťahu k ochrane prírody. V rokoch 2007 a 2018 bol spoluautorom rozhodnutí MPRV SR na zabezpečenie ochrany lesa v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov predovšetkým v smrečinách a borovicových porastoch na viatych pieskoch Záhoria.

■ Ing. Milan Zúbrik, PhD.

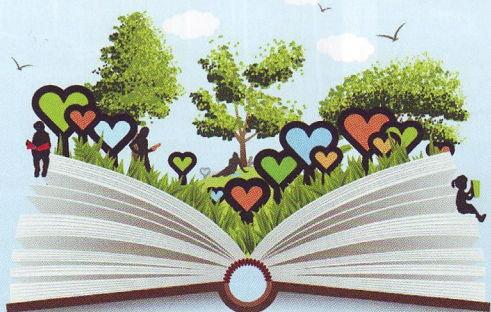
V oblasti lesníckeho výskumu pôsobí viac ako 30 rokov. Dlhodobou sa venuje ochrane lesa, najmä lesníckej entomológii a biologickej ochrane lesa. Od vzniku novodobej Lesníckej ochrany služby v nej pôsobí ako inšpektor a špecialista na listožravý a cicavý hmyz. Ako spoluautor resp. hlavný autor stratégie ochrany lesa presadzoval po vetrových kalamitách v oblasti Osrb-

lia v roku 1996 a Vysokých Tatier v roku 2004 aktívny prístup k ochrane lesných porastov. V spolupráci s podnikom Lesy SR š.p. a MPRV SR odborne koordinoval realizáciu opatrení proti mníške veľkohlavej v dubinách v rokoch 1993–1995 a 2005–2006 na celoštátnej úrovni, pričom presadzoval použitie ekologicky akceptovateľných prípravkov. V rokoch 2006 až 2013 bol riaditeľom Národného lesníckeho centra – Lesníckeho výskumného ústavu Zvolen a z tejto pozície koordinoval významné projekty ochrany lesa financované z fondov Európskej únie. Je autorom viac ako 500 článkov, referátov a expertíz. Najväčšiu pozornosť si v lesníckej praxi získala séria odborných kníh a obrazových atlasov, ako aj internetového atlasu škodcov lesných drevín určených pre potreby lesníckeho vzdelávania.

21. MAREC – MEDZINÁRODNÝ DEŇ LESOV

21 MARCH
INTERNATIONAL DAY OF FORESTS 2019
FORESTS AND EDUCATION

Learn to Love Forests!

Vedomosti a poznatky človek získava procesom vzdelávania, ktorý prebieha takmer celý život. Prostredníctvom vzdelávania sa každý z nás stáva kultivovanou a uvedomelou bytosťou, ktorá je schopná lepšie pochopiť súvislosti každodenného života. Vzbudíme tento deň túžbu oslavovať lesy a naučme sa milovať lesy.

21. marec. Deň, kedy je dôležité oslavovať lesy a stromy a zvýšiť povedomie o dôležitosti všetkých typov lesov na Zemi. Medzinárodný deň lesov bol vyhlásený v roku 2012 Generálnym zhromaždením OSN a jej organi-

začnou súčasťou Organizáciou pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO – Food and Agriculture Organization).

Témou roka 2019 sú LESY A VZDELÁVANIE s hlavným mottom „Učiť sa milovať lesy“.

- Širšie povedomie o lesoch vo svojom okolí.
- Naučme sa rozumieť lesnému ekosystému.
- Veď les je najlepšia učebňa.